

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

TS ./ riksåklagaren angående grovt vapenbrott m.m.

(Göta hovrätts, avd.1, dom 2012-12-07, mål B 3094-12)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att avge svarsskrivelse i målet. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde TS för bl.a. grovt vapenbrott till ett års fängelse. Samtidigt undanröjdes två tidigare utdömda skyddstillsynspåföljder. Påföljden avsåg även brottsligheten i de två tidigare domarna.

Tingsrätten fann utrett att TS uppsåtligen innehaft ett avsågat kulgevär av märket Remington, modell 700, och ammunition i form av 20 stycken patroner med helmantlad kula, Winchester kaliber 308. När det gäller frågan om hur brottet skulle rubriceras gjorde tingsrätten följande överväganden.

...- Det avsågade kulvapnet är livsfarligt och saknar legalt användningsområde. TS har förklarat att syftet varit att överlåta vapnet och ammunitionen till en person som utsatt honom för hot och påtryckningar på grund av att han lämnat ett kriminellt nätverk. På grund av detta finns det anledning att befara att vapnet skulle komma till brottslig användning, något som TS måste ha varit medveten om. Till bilden hör också att vapnet tillsammans med tillhörande ammunition förvaras på allmän plats och, i vart fall under viss tid, dolt under en barnvagn. Sammantaget är omständigheterna sådana att vapenbrottet ska bedömas som grovt.

I påföljdsdelen uttalade tingsrätten följande.

Den brottslighet som TS nu har gjort sig skyldig till har ett samlat straffvärde som svarar mot ett fängelsestraff på 8 månader. På grund av det grova vapenbrot-

tets art och straffvärde talar mycket starka skäl för att välja fängelse som påföljd. Därtill kommer att TS, som dömdes till skyddstillsyn i mars och juli i år, kort tid efter den senare av domarna återigen återfallit i brottslighet, som nu dessutom är av allvarligt slag. Vid sådana förhållanden kan, enligt tingsrättens mening, ingen annan påföljd än fängelse komma i fråga. Med hänsyn till vad som nu har anförts bör den nu i år utdömda skyddstillsynen undanröjas och ett gemensamt fängelsestraff bestämmas för nu aktuella brott och brotten i de två tidigare domarna. Därvid ska skälig hänsyn tas till vad TS undergått till följd av skyddstillsynen. Strafftidens längd bör bestämmas till 1 år.

Hovrättens dom

TS överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle bedöma vapenbrottet avseende det avsågade kulgeväret och de 20 patronerna som vapenbrott av normalgraden och i vart fall bestämma ett kortare fängelsestraff.

Hovrätten fastställde tingsrättens dom.

Av domskälen framgår att TS i hovrätten framhållit att vapnet var demonterat och att det inte fanns några patroner i det när det togs i beslag. TS hävdade även i hovrätten att han aldrig lagt påsen med vapnet och ammunitionen under barnvagnen.

Hovrätten konstaterade att tingsrätten funnit klarlagt att TS uppsåtligen innehåft vapnet och ammunitionen på det sätt åklagaren påstått. Vidare konstaterades att tingsrätten redovisat de skäl som föranledde att brottet bedömdes som grovt. Hovrätten gjorde samma bedömningar som tingsrätten varför TS dömdes för grovt vapenbrott. Även när det gäller påföljden gjorde hovrätten samma bedömning som tingsrätten.

Överklagandet till Högsta domstolen

TS yrkar att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet och med ändring av hovrättens dom ändrar brottsrubriceringen till vapenbrott (ej grovt brott) samt tilldömer honom ett lägre fängelsestraff än det utdömda i hovrätten.

Enligt överklagandet är i målet utrett att TS förvarat ett vapen i sin bil och från denna transporterat vapnet för att lämna över det till en annan person. Vidare anges att vapnet var sönderplockat i delar, dvs. kolv slutstycke för sig, samt att patronerna var paketerade för sig. Vapnet var väl inslaget i handdukar och nerstoppat i ett plastfodral. Enligt TS skulle det ta en inte oväsentlig tid att göra vapnet i skjutklart skick.

När det gäller frågan om prövningstillstånd uttalar TS att Högsta domstolen bör pröva frågan om brottets rubricering eftersom det är fråga om tillämpning av ny lagstiftning (fr.o.m. den 1 juli 2012). Den nya lagtexten har enligt TS tillämpats alltför extensivt. Tidigare praxis, dvs. att innehav av skjutvapen som

medförs skarpladdade på allmän plats, i bil på allmän plats, i nöjeslokal eller liknande ska bedömas som grovt brott, bör gälla även fortsättningsvis.

När det gäller påföljden uttalar TS att tingsrätten och hovrätten torde ha bedömt att straffvärdet för det grova vapenbrottet överstiger sex månaders fängelse. Enligt TS strider detta mot nu gällande praxis.

Grunder

Den rättsliga regleringen m.m.

Bestämmelsen om grovt vapenbrott

Enligt 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen (1996:97) döms den som uppsåtligt innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet för vapenbrott till fängelse i högst ett år.

I paragrafens andra stycke återfinns en särskild straffskala för grovt vapenbrott; fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om (1) vapnet har innehafts på allmän plats, i ett fordon på allmän plats eller inom ett skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, (2) vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet, eller (3) innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett flera vapen.

Förarbetsuttalanden

Den särskilda regleringen avseende grovt vapenbrott infördes i den dåvarande vapenlagen den 1 juli 1993. I propositionen till lagändringen konstaterades att det otvivelaktigt finns ett samband mellan förekomsten av illegala vapen och våldsbrottslighet samt att användningen av skjutvapen vid våldsbrott hade ökat under de senaste 15–20 åren. Införandet av den särskilda straffskalan för grovt brott motiverades med att ett kraftfullt ingripande mot olovliga innehav av vapen borde kunna minska förekomsten av illegala vapen och därigenom medverka till kampen mot den allvarliga våldsbrottsligheten. När det gäller frågan om i vilka fall grovt brott ska anses föreligga uttalades följande (prop. 1992/93:141, s. 52).

En höjning av maximum utan en gradindelning av brottet skulle dock leda till att straffskalan blev alltför vid för att kunna vara till avsedd ledning för rättstillämpningen. Jag föreslår därför att en särskild skala för grovt brott skall införas. Skalan bör utformas på samma sätt som jag föreslagit beträffande flera andra brott i detta lagstiftningsärende. Som grovt brott bör som jag nämnt särskilt bedömas brott under former som medför att vapnen kan befaras komma till brottslig användning, exempelvis innehav av livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde och innehav av en större mängd vapen. Vid fastställandet av straffvärdet hos ett olaga vapeninnehav är över huvud taget mängden av vapen av stor betydelse. Att olovligen samla på sig en stor mängd vapen av särskilt farlig typ (främst av militär karaktär), vilka rimligen aldrig kan förvaras på ett från sprid-

ningssynpunkt betryggande sätt, utgör i sig en stor fara för en större krets personer och måste anses ha ett högt straffvärde.

Bestämmelsen om grovt vapenbrott fördes sedan över till den nu gällande vapenlagen (1996:67) utan någon ändring i sak (prop. 1995/96:52 s. 85).

År 2006 infördes i 20 a § polislagen (1984:387) en bestämmelse enligt vilken polisen under vissa särskilt angivna förutsättningar i brottsförebyggande syfte får söka efter vapen och andra farliga föremål i fordon. I förarbetena uttalades att kriminella i allt större utsträckning beväpnar sig och att vapen allt oftare används vid allvarlig brottslighet. Vidare uttalades att utvecklingen avseende ett ökat innehav av illegala vapen är djupt oroväckande och att det givetvis är synnerligen viktigt att denna utveckling kan stoppas och att polisen har möjlighet att förhindra att dessa vapen kommer till användning (prop. 2005/06:113 s. 22).

I mars 2009 uppdrog regeringen åt en utredare att biträda Justitiedepartementet med att utreda vissa frågor rörande vapenlagstiftningen. Utredaren slutredovisade uppdraget i promemorian Vissa frågor om vapenlagen (Ds 2010:6). I promemorian föreslogs att regeln om grovt vapenbrott skulle förtydligas genom att det i paragrafen angavs vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Sådana omständigheter föreslogs vara att vapnet kan befaras komma till brottslig användning eller att vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet. Utredaren bedömde samtidigt att det inte fanns något behov av att skärpa straffskalorna för vapenbrott och grovt vapenbrott (s. 12).

Förslaget i Ds 2010:6 om vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt tog sin utgångspunkt i motiven till bestämmelsen om grovt vapenbrott, dvs. prop. 1992/93:141, s. 52. Uppräkningen angavs inte vara uttömmande och på motsvarande sätt som tidigare skulle en helhetsbedömning av samtliga omständigheter göras i det enskilda fallet. I promemorians författningskommentar uttalades följande (s. 164, se även s. 123).

Exempel på situationer då vapen typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning är när innehavet avser livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde eller när det är fråga om innehav av en större mängd vapen. Andra situationer då vapen typiskt sett också kan befaras komma till brottslig användning är innehav av vapen som innehåller skarp ammunition på offentlig plats, i fordon på offentlig plats eller i lokal till vilken allmänheten har tillträde, t.ex. restaurang eller nattklubb. Samma bedömning bör göras oavsett om patronen befinner sig i vapnets patronläge eller i magasinet eller motsvarande utrymme, dvs. oavsett om vapnet är skjutklart eller inte.

Vid bedömningen av vapnets farlighet bör främst vapnets eldkraft vägas in. Även andra omständigheter, som exempelvis att vapnet är lätt att dölja under kläder, kan tillmätas betydelse. .-.-.

Regeringen beslutade den 19 januari 2012 att hämta in lagrådets yttrande i lagstiftningsärendet. I lagrådsremissen föreslogs att det skulle förtydligas i vilka fall ett vapenbrott är att bedöma som grovt. Förslaget avvek emellertid från det förslag som lämnades i Ds 2010:6. Enligt förslaget skulle vid bedömning av om brottet är grovt särskilt beaktas om vapnet innehafts på allmän plats eller inom ett skolområde, att vapnet varit av särskilt farlig beskaffenhet, eller att innehavet, överlåtelsen eller utlåningen avsett flera vapen (prop. 2011/12:109, bilaga 7, s. 67).

Lagrådet avstyrkte den föreslagna bestämmelsen och förordade, för det fall att en uttrycklig bestämmelse om vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt ändå anses motiverad, att denna i stället utformades i närmare överensstämmelse med förslaget i Ds 2010:6. Enligt Lagrådet kunde en rad skäl anföras mot att låta en på det sätt som skett i förslaget utformad platsangivelse utgöra ett självständigt kriterium för gradindelningen av konkreta brott; av motiven ansågs också framgå att detta knappast varit den egentliga avsikten. Vad som föranlett förslagens utformning föreföll snarare ha varit att innehav på allmän plats är en sådan omständighet som (i många fall) innebär en ökad risk för att vapnet ska komma till (brottslig) användning. Lagrådet delade i och för sig uppfattningen att platsen för innehavet är en faktor som är av betydelse för bedömningen av risken för att ett vapen ska missbrukas (a. prop., bilaga 7, s. 72).

Trots Lagrådets kritik fann regeringen att bestämmelsen borde utformas så att det förhållandet att ett skjutvapen har innehafts på en allmän plats ska utgöra en sådan omständighet som ska beaktas särskilt vid bedömning av om ett vapenbrott är grovt. En sådan reglering ansågs främja förutsebarheten och ge bättre ledning och större enhetlighet i rättstillämpningen. Enligt regeringen framstår innehav av skjutvapen på allmän plats typiskt sett som särskilt allvarliga. Detta då det på goda grunder kan antas att en person som på allmän plats medför ett skjutvapen som han eller hon inte har rätt att inneha också är beredd att använda det. Även i de fall där det inte kan befaras att vapnet kommer till omedelbar brottslig användning innebär förekomsten av skjutvapen som innehas utan tillstånd på sådan plats en påtaglig risk för att människor kan komma till skada. Vidare uttalades att förslaget i propositionen innebar att bestämmelsen om grovt vapenbrott ges ett något utvidgat tillämpningsområde i förhållande till i dag (a. prop. s. 18 f.).

När det gäller dittillsvarande praxis uttalades i propositionen att domstolarna vid sin bedömning av om ett vapenbrott är grovt beaktade om det var fråga om brott under former som medför att vapnet kan befaras komma till brottslig användning. Därvid hänvisades till uttalanden i prop. 1992/93:141 (s. 52) om att så kan vara fallet när det är fråga om innehav av livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde eller när det är fråga om innehav av en större

mängd vapen (s. 17). I propositionen konstaterades också att Rikspolisstyrelsen redovisat som sin uppfattning att användningen av enhandsvapen och helautomatiska vapen i kriminella sammanhang utgör ett stort och växande problem (s. 15).

I författningskommentaren till 9 kap. 1 § andra stycket framhölls att uppräkningsen av omständigheter inte är uttömmande. Även andra omständigheter kan beaktas. Domstolen ska göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Vidare uttalades att ett brott kan bedömas som grovt även om inte någon av de uppräknade omständigheterna har förelegat. Så kan vara fallet när omständigheterna vid brottet är snarlika något av de uppräknade fallen (s. 41 f.).

Beträffande styckets första punkt uttalades bl.a. följande (s. 41 f.).

..-- Innehav av ett skarpladdat skjutvapen på allmän plats, i fordon på allmän plats eller inom ett skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs bör regelmässigt bedömas som grovt brott. Bedömningen bör vara densamma vare sig patronen befinner sig i vapnets patronläge eller i magasinet eller i liknande utrymme, dvs. oavsett om vapnet är skjutklart eller inte. Samma bedömning bör göras om skarp ammunition till ett oladdat vapen har medförts till platsen, t.ex. i det fordon som den tilltalade färdas i eller på annat sätt lätt tillgänglig för honom eller henne. Även om någon skarp ammunition inte påträffas, kan innehav av ett oladdat skjutvapen på någon av de uppräknade platserna bedömas som grovt brott. Det kan t.ex. vara fallet om innehavet har avsett ett skjutvapen som närmast är att jämföras med ett särskilt farligt vapen i andra punkten.

När det gäller andra punkten uttalades att den omständigheten att vapnet varit av särskilt farlig beskaffenhet innebär att vapnets konstruktion ensamt kan kvalificera brottet som grovt, oavsett övriga omständigheter. Vidare uttalades att vid bedömningen av vapnets farlighet bör främst vapnets eldkraft vägas in. Även andra omständigheter, t.ex. att vapnet är utrustat med ljusförstärkare eller ljuddämpare eller att vapnet är manipulerat på visst sätt angavs kunna föranleda att vapnet anses särskilt farligt. Som exempel på vapen som regelmässigt bör anses som särskilt farliga nämndes vissa vapen av militär karaktär, helautomatiska vapen, halvautomatiska gevär och halvautomatiska versioner av kulsprutepistoler med hög patronkapacitet samt pistoler och revolverar som är avsedda för särskilt kraftfulla patroner (s. 42).

I författningskommentaren uttalades vidare att en gärnings straffvärde påverkas av dess allvar. Samtliga omständigheter i det enskilda fallet ska beaktas vid straffvärdebedömningen. Om de omständigheter som föranleder att ett vapenbrott bedöms som grovt inte beaktas tillräckligt genom brottsrubriceringen ska straffvärdet anses ligga över straffminimum för grovt vapenbrott. Det anges bl.a. innebära att straffvärdet normalt bör anses ligga över den nedersta delen

av straffskalan om flera av de omständigheter som ska beaktas särskilt vid bedömning av om brottet är grovt samtidigt har förelegat (s. 42).

I propositionen fann regeringen att det saknades beredningsunderlag för att skärpa straffskalan för grovt vapenbrott. Regeringen uttalade i detta sammanhang att det kan ifrågasättas om den nuvarande utformningen av straffbestämelsen speglar brottstypens allvar och ger tillräckligt utrymme för att på ett nyanserat sätt beakta allvaret i de mest klandervärda vapenbrotten. Oavsett hur det förhåller sig med den saken ansåg regeringen det inte möjligt att med stöd av underlaget i det aktuella lagstiftningsärendet föreslå skärpta straff. Detta särskilt eftersom det enligt regeringens uppfattning kan finnas anledning att inte bara förändra straffskalorna utan även att se över vapenbrottets struktur och uppbyggnad. En förutsättning för att genomföra sådana förändringar angavs vara att frågan övervägs på nytt. Det noterades att regeringen hade för avsikt att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om ytterligare skärpningar vad gäller grova vapenbrott (s. 16 f.).

Regeringen beslutade den 22 mars 2012 att en särskild utredare ska analysera vissa frågor om skjutvapen och ta ställning till behovet av författningsändringar i vapenlagstiftningen. Enligt direktiven ska utredaren bl.a. ta ställning till hur det grova vapenbrottet bör förändras för att en skärpt syn på vapenbrottsligheten ska få genomslag och för att möjligheten att göra nyanserade bedömningar av grova vapenbrott ska öka. I detta sammanhang uttalas att det, även med ett förtydligande av vad som ska göra ett vapenbrott grovt i enlighet med förslaget i propositionen 2011/12:109, kan ifrågasättas om bestämmelsen till sin struktur och genom straffskalan tillräckligt väl återspeglar brottstypens allvar. Det anges också kunna ifrågasättas om dess utformning ger det utrymme som krävs för att det ska vara möjligt att på ett nyanserat sätt beakta allvaret i de mest klandervärda grova vapenbrotten. Enligt direktiven ska utredaren redovisa uppdraget senast den 31 januari 2013 (Dir. 2012:19).

Kort om tidigare praxis

I NJA 1977 s. 473 dömdes den tilltalade för bl.a. olaga innehav av en pistol och en revolver till tre månaders fängelse. När det gäller påföljdsfrågan uttalade Högsta domstolen att för olaga vapeninnehav, som inte var att bedöma som ringa brott, bör av hänsyn till allmän laglydnad påföljd som inte innebär frihetsberövande tillämpas endast om särskilda skäl talar därför.

Rättsfallet NJA 1991 s. 498 gällde olaga vapeninnehav avseende en Magnum-revolver. När det gällde bestämmande av straffvärdet beaktade Högsta domstolen att användningen av skjutvapen vid våldsbrott hade ökat under de senaste 15–20 åren. Det ansågs motivera att olaga vapeninnehav av det slag som var aktuellt i målet bedömdes något strängare än vad som skedde i 1977 års fall.

I NJA 2002 s. 256 dömdes den tilltalade för att ha innehaft en pennpistol och en patron till denna. Högsta domstolen konstaterade att en pennpistol är ett skjutvapen som är lätt att bära med sig utan risk för upptäckt. Den i målet aktuella pennpistolen kunde, om den avfyrades mot en människa på nära håll, leda till livshotande skador. Vapnets effektivitet angavs dock minska, förutom av den förhållandevis begränsade genomslagskraften, av att det inte gick att skjuta flera skott utan omladdning. Enligt Högsta domstolen kunde en pennpistol, jämfört med andra handeldvapen, inte sägas vara ett vapen av utpräglat farlig beskaffenhet. Visserligen kunde den tilltalade inte påräkna något tillstånd att inneha pistolen, men inget ansågs tala för att han köpte den för att använda den i samband med något brott. Han hade endast innehaft pistolen en kort tid, han stoppades av polis när han körde hem efter inköpet. Sammantaget fann Högsta domstolen att den tilltalades innehav utgjorde ett vapenbrott av normalgraden.

Här kan också nämnas att Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Malmö i mars 2007 färdigställde två promemorior avseende vapenbrott; dels Grovt vapenbrott – praxis och utvecklingsbehov (RättsPM 2007:5), dels Vapenbrott – ett urval överrättsdomar och nyare underrättsdomar (RättsPM 2007:6). Promemoriorna innehåller en redovisning av dåvarande domstolspraxis.

Något om vapen

Enligt 2 kap. 1 första stycket a) vapenlagen (1996:67) krävs tillstånd för att inneha skjutvapen eller ammunition. Av 2 kap 5 § andra stycket följer att tillstånd endast får meddelas för särskilt angivna ändamål. Vidare får tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning meddelas endast om vapnet är lämpat för det ändamål som tillståndet skall avse. Enligt 4 kap. 1 § upphör ett tillstånd att inneha ett skjutvapen att gälla, om vapnet ändras så att det till funktions- eller verkningsgrad blir ett väsentligt annorlunda vapen. I 5 kap. 4 § stadgas att den som skickar eller transporterar ett skjutvapen eller ammunition skall vidta betydande åtgärder för att förhindra att någon obehörig kommer åt vapnet eller ammunitionen. Vapnet skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat.

Av 2 kap 5 a § vapenförordningen (1996:70) framgår att tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning för annat ändamål än jakt, målskytte, skydd eller avlivning av fällfångade djur får beviljas om det finns synnerliga skäl och först efter det att yttrande från Rikspolisstyrelsen har inhämtats.

Naturvårdsverket har meddelat föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt. Vid jakt får endast sådana vapen användas som uppfyller de krav som Naturvårdsverket föreskriver (NFS 2002:18 som, i nu aktuellt avseende, meddelats med stöd av 30 § första stycket jaktlagen [1987:259] och 10 § första stycket jaktförordningen [1987:905]). Enligt 10 § får enkelpipiga kulgevär med manuell repeter- och enskottsmekanism användas vid jakt. Av 9 § första stycket framgår att med kulgevär avses i detta sammanhang räfflade tvåhandsvapen

som är avsedda att läggas an mot axeln, är konstruerade för kulpatroner och vars piplängd är minst 45 cm.

Rikspolisstyrelsen har, med stöd av bemyndiganden i vapenlagen och vapenförordningen, meddelat föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen (RPSFS 2009:13 FAP 551-3). Av 2 kap. (s. 7, under rubriken Skjutvapens lämplighet) framgår att en grundläggande förutsättning för att ett skjutvapen ska anses lämpligt för jaktändamål är att vapnet dels, enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18) får användas för jakt, dels att vapnet enligt vapenlagstiftningen är lämpat för sitt ändamål. Vidare framgår att vapen vars utförande är sådant att det i jakt- och målskyttesammanhang inte går att uppnå samma precision som med ordinära vapen, bör anses som direkt olämpliga för jakt och målskytte. Detta anges exempelvis gälla i fråga om korta vapen, vapen som saknar traditionell kolv eller som inte har för ändamålet lämpliga riktmedel, t.ex. militära närstridsvapen. Enligt 16 kap. (s. 42, under rubriken Ändring) krävs ett nytt innehavstillstånd om ett vapen ändras. Med ändring avses, att vapnet efter ändringen till funktion och verkan kommer att vara väsentligt annorlunda än tidigare eller ändringen gjorts för att vapnet avses användas vid en skytteform som inte beaktats vid tillståndsgivningen. Till tillståndskrävande ändringar räknas bl.a. förkortning av pipan så att den efter ändringen blir kortare än 45 cm för kulgevär. Nämnas kan också att av 17 kap. 8 § framgår att vid tillfälligt kortare avbrott i uppsikten över ett vapen som förflyttas i bil, ska vapen som går att dela förvaras delat och en vital vapendel tas med. Enligt 17 kap. 11 § förstås med delad förvaring att vapnets huvuddel, vital del och ammunition förvaras på olika ställen. Ett kulgevärs vitala delar utgörs av slutstycket och pipan.

Min bedömning

Domstolarna har funnit att utrett att TS innehaft ett avsågat kulgevär med tillhörande ammunition. Han har innehaft och transporterat vapnet tillsammans med ammunitionen på allmän plats, dolt under en barnvagn. Domstolarna har till grund för bedömningen lagt TSs uppgifter om att syftet varit att överlåta vapnet och ammunitionen till en person som utsatt honom för hot och påtryckningar på grund av att han lämnat ett kriminellt nätverk.

TS uppgav vid förhöret i tingsrätten att han tagit ur slutstycket från vapnet och att detta alltså låg för sig i påsen. Det kan konstateras att varken tingsrätten eller hovrätten tar uttrycklig ställning till detta påstående. I hovrättens dom har dock noterats att TS framhållit att vapnet var demonterat och att det inte fanns några patroner i det när det togs i beslag. Jag utgår därför ifrån att hovrätten till grund för sin bedömning lagt att slutstycket var urtaget.

TS har innehaft och transporterat ett fullt brukbart och livsfarligt vapen, med tillhörande skarp ammunition, på allmän plats. Befattning med skarpladdade vapen på allmän plats bör enligt förarbetena regelmässigt bedömas som grovt

brott. Därvid bör bedömningen vara densamma oavsett om vapnet är skjutklart eller inte. I förarbetena uttalas också att samma bedömning bör göras om skarp ammunition till ett oladdat vapen har medförts till platsen, t.ex. i det fordon den tilltalade färdats i eller på annat sätt lätt tillgängligt för honom eller henne. I det nu aktuella fallet har slutstycket varit urtaget, men funnits i samma påse som vapnet och ammunitionen. Eftersom vapen, slutstycke och ammunition således har varit lätt tillgängliga anser jag att även denna situation bör bedömas på samma sätt som om det hade varit fråga om ett skjutklart vapen.

För att vapenbrottet är att bedöma som grovt talar också att det faktum att geväret helt saknar legalt användningsområde. I sitt ursprungliga utförande är det fråga om ett kraftfullt jaktvapen. Vapnet är emellertid manipulerat. Pipan har kapats med cirka 20 cm, varefter dess längd blivit cirka 40 cm. Geväret saknar såväl korn som sikte. Vidare har kolven kapats bakom det s.k. pistolgreppet. Som framgått i det föregående ska kulgevär för att få användas vid jakt dels vara avsedda att läggas an mot axeln, dels ha en piplängd på minst 45 cm.

Enligt förarbetena till 9 kap. 1 § andra stycket 2 bör det faktum att ett vapen är manipulerat på visst sätt kunna föranleda att vapnet anses som särskilt farligt. Eftersom TSs gevär efter att ha manipulerats dels saknar korn och sikte, dels inte går att lägga an mot axeln är det mycket svårt för skytten att träffa rätt med skotten. Vapnet har således ändrats på ett sätt som inneburit att dess precision har försämrats mycket kraftigt. Genom att vapnet kortats i båda ändar har det blivit mindre otympligt att hantera; det är lättare att transportera, lättare att dölja samt enklare och snabbare att använda på nära håll. Vapnet är till sin beskaffenhet sådant att dess enda användningsområde torde finnas inom den grövre kriminaliteten. Med hänsyn till det sagda bör vapnet enligt min mening anses som särskilt farligt.

De nu redovisade omständigheterna är vidare sådana att det tveklöst kunde befaras att vapnet skulle komma till brottslig användning. TS har för övrigt själv hävdats att han lämnat ett kriminellt nätverk och avsett att överlåta vapnet till en kriminell person. Här bör noteras att det enligt förarbetena inte krävs att det kan befaras att vapnet kommer till omedelbar brottslig användning. I detta sammanhang bör också nämnas att domen mot TS även avser att han vid andra tillfällen innehaft och brukat narkotika. Han döms också för att samma dag som han begick vapenbrottet, på allmän plats ha innehaft två knivar och att han i bostaden innehaft hagelpatroner. TS är tidigare dömd för grovt vapenbrott och våldsbrott. Hovrätten har, i likhet med tingsrätten, ansett att det finns risk för att TS på nytt ska göra sig skyldig till brott.

Vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i målet anser jag att ingen tvekan kan råda om att det vapenbrott TS gjort sig skyldig till är att bedöma som grovt.

När det gäller påföljden har tingsrätten och hovrätten funnit att de brott TS gjort sig skyldig till, i den nu aktuella domen, har ett samlat straffvärde motsvarande åtta månaders fängelse. Jag delar TSs uppfattning att domstolarna har bedömt att straffvärdet för det grova vapenbrottet överstiger minimistraflet sex månaders fängelse.

I förarbetena till förra årets lagändringar uttalas att en gärnings straffvärde påverkas av dess allvar och att samtliga omständigheter ska beaktas vid straffvärdebedömningen. Om de omständigheter som föranleder att ett vapenbrott bedöms som grovt inte beaktas tillräckligt genom brottsrubriceringen ska straffvärdet anses ligga över straffminimum för grovt vapenbrott. Det anges bl.a. innebära att straffvärdet normalt bör anses ligga över den nedersta delen av straffskalan om flera av de omständigheter som ska beaktas särskilt vid bedömning av om brottet är grovt samtidigt har förelegat.

Som nyss redovisats anser jag att ingen tvekan kan råda om att TS gjort sig skyldig till grovt vapenbrott. I målet är de samlade omständigheterna enligt min mening så försvårande att straffvärdet för gärningen måste anses ligga klart över minimistraflet sex månaders fängelse. Inte heller i övrigt kan jag se att det finns några tveksamheter beträffande hovrättens bedömning av påföljdsfrågan.

Jag anser således att det inte finns skäl att ändra hovrättens dom.

Processfrågor

Frågan om prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Den centrala frågan i målet är om det vapenbrott som TS gjort sig skyldig till är att bedöma som grovt.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2012 har bestämmelsen om grovt vapenbrott ändrats på ett sådant sätt att det numera uttryckligen anges vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömning av om brottet är grovt. Generellt sett kan det inte sällan finnas skäl för Högsta domstolen att i olika avseenden göra vägledande uttalanden om tillämpningen av ny lagstiftning. Behovet av sådana uttalanden kan emellertid variera, beroende bl.a. på

utformningen av de nya reglerna i sig och av de uttalanden som görs i förarbetena. Vidare är det självfallet av betydelse hur enhetligt domstolarna i praktiken tillämpar de nya reglerna.

Som framgått i det föregående ska en särskild utredare inom kort föreslå hur det grova vapenbrottet bör förändras för att en skärpt syn på vapenbrottsligheten ska få genomslag och för att möjligheten att göra nyanserade bedömningar av grova vapenbrott ska öka. I direktiven uttalas att det, även med den lagändring som genomfördes den 1 juli 2012, kan ifrågasättas om bestämmelsen om grovt vapenbrott till sin struktur och genom straffskalan tillräckligt väl återspeglar brottstypens allvar. Det anges också kunna ifrågasättas om dess utformning ger det utrymme som krävs för att det ska vara möjligt att på ett nyanserat sätt beakta allvaret i de mest klandervärda grova vapenbrotten.

Direktiven begränsar således inte utredningsuppdraget till en eventuell skärpning av straffskalan utan omfattar även andra ändringar av bestämmelsen om grovt vapenbrott. Det kan förutsättas att remissinstanserna kommer att ta tillfället i akt och framföra de synpunkter som kan finnas på uppräknningen av de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömning av om brottet är grovt. Oavsett vilka förslag som läggs fram av utredaren så får det därför anses som troligt att lagstiftningsärendet kommer att utmynna i att det grova vapenbrottet förändras på ett sätt som i något avseende kommer att vara av betydelse för bedömningen av rubriceringsfrågan. Det är vidare troligt att lagstiftningsärendet kommer att handläggas förhållandevis snabbt.

Med hänsyn till det pågående lagstiftningsärendet får det i nuläget anses som högst osäkert vilken betydelse en prövning av det nu aktuella målet skulle komma att ha. Det finns en klar risk för att Högsta domstolens prövning skulle komma att utmynna i ett avgörande som efter en tid skulle vara av begränsad betydelse från prejudikatsynpunkt.

Vidare anser jag, som framgått i det föregående, att omständigheterna i målet är sådana att det inte kan råda någon tvekan om att det vapenbrott TS gjort sig skyldig till är att bedöma som grovt. Det nu aktuella målet lämpar sig därför mindre väl för en prövning av hur 9 kap. 1 § andra stycket vapenlagen ska tillämpas.

När det gäller påföljdsfrågan finns det, med hänsyn till det pågående lagstiftningsarbetet, inte skäl att meddela prejudikatdispens.

Sammanfattningsvis anser jag att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd i målet.

Anders Perklev

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum Malmö
Åklagarkammaren i Linköping (AM-140659-12)